

Kedves barátaim!

A Gépipari Tudományos Egyesület Repülőgépek Szakosztály Repülési Emlékbizottsága nevében szeretettel köszöntök mindenkit, aki elfogadta meghívásunkat. Abból az alkalomból jöttünk össze, hogy emlékezzünk Rotter Lajosra Berlin-Kiel céltávrepülésének 70-ik évfordulóján. Külön tisztelettel és szeretettel köszöntöm Lulu bácsi családját, akik megtisztelik megemlékezésünket jelenlétükkel.

70 évvel ezelőtt 1936 augusztus 12-én Rotter Lajos Nemere típusú gépével felszállt Berlin-Rangsdorfban, hogy Kielbe repüljön és evvel végrehajtsa az előző napon bejelentett 336 km-es távrepülését. Ez a repülés az addigi legnagyobb céltávrepülés volt a világon, bár nem FAI világrekord, mert az FAI akkor még ilyen kategóriát nem tartott nyilván. Ez is jelzi a repülés jelentőségét és előre mutató voltát. Ennek a repülésnek oroszánrésze volt abban, hogy a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elfogadta a vitorlázórepülést olimpiai sportágnak. Sajnos ezt az eredményt is tönkretette a második világháború.

Ha kicsit elgondolkozunk ezen a távrepülésen és létrejöttének előzményein, feltárulnak Rotter Lajos egyéniségének azok a vonásai, amiért méltán tartjuk őt ma is példaképünknek.

Ha össze szeretném foglalni ezeket a vonásokat, számomra legfontosabbaknak a következők rajzolódnak ki:

Először említeném **céltudatosságát**, amik a következőkben nyilvánulnak meg:

- Célokat tűzött maga elé, amik mindig a jövőbe mutattak, és ezeket mindig alapos felkészülés előzte meg.

Példaképpen gondoljunk csak konstruktóri tevékenységére, a Karakán vagy a Nemere tervezésére.

- Minden tevékenységét kitartás, alapos elemzés és legjobb tudásának bevetése jellemezte.

Példaképpen gondoljunk csak arra, hogyan, milyen kitartással és módszerekkel derítette fel a Hármashatárhegyet, mint vitorlázórepülésre kiválóan alkalmas terepet. Szorgalmasan járta a budai hegyeket és füstölőkkel vizsgálta az áramlatokat a lejtőkön.

Másodszorra említeném **elkötelezettségét a vitorlázórepülés iránt**, amit azt hiszem a következők igazolnak:

- Kitartóan küzdött a magyar vitorlázórepülés megteremtésért, társadalmi elfogadtatásáért és fejlődésért, azért, hogy minél többen részesülhessenek a vitorlázórepülés nyújtotta élményekben, és minél szélesebb körben érvényesülhessen a vitorlázórepülés nevelő hatása.

Kitartását és céltudatosságát jellemzi, hogy már a 20-as évek elején, amikor a vitorlázórepülés még igazán gyermekcipőkben járt a világon, vitorlázógép tervvel jelentkezett, de egy küzdelmes évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy álma kezdjen valósággá válni Magyarországon.

- Állandóan bővítette ismereteit a vitorlázórepülés és ahhoz kapcsolódó területek elméletében és gyakorlatában.

Itt a nemzetközi irodalom ismeretére és a vitorlázórepülés élvonalát képviselő repülőkkel és kutatókkal kiépített kapcsolataira és konzultációira, vagy meteorológiai ismereteire utalhatok példaképpen.

- Folyamatosan tanulmányozta a vitorlázórepülés fejlődését, elemezte a fejlődés jellemzőit, sikereit és kudarcait, és ezekből szintetizálta a maga számára a tennivalókat mind a meggyőzés, mind a szervezés, mind a kutatómunka, mind a konstrukció, mind a gyakorlati repülés területén.

Nem lehet itt jobb példát felhozni, mint a Karakán tervezését 1933-ban és a vele végrehajtott repüléseket, a számos új magyar rekordot. A kiváló új konstrukció és a teljesítmények voltak a meggyőzés, de ugyanakkor a tapasztalatszerzés és a további fejlődés megalapozásának legkiválóbb eszközei.

- Minden tétivel a biztonságos vitorlázórepülést szolgálta.

Ez a törekvése például jól megnyilvánult tervezői tevékenységében, ahol a gép általános kialakításán kívül igen nagy gondot fordított a részletekre, így például a szerelésben elkövethető hibák megakadályozására konstrukciós megoldásokkal.

Külön ki kell emelnem **tökéletességre való törekvését.**

Talán az előzőekből is következik, hogy elutasított minden elnagyolt munkát, nem alaposan végiggondolt elképzelést. Csak a legjobbat fogadta el magától és ezt másoktól is követelte. Mindez megnyilvánult kutató és tervező munkájában, oktatói tevékenységében valamint gyakorlati repülésében egyaránt.

És nem lenne a kép teljes, ha nem említenénk **bátorságát és vállalkozó kedvét**, ami alapos felkészülésre és jól felmért kockázatvállalásra támaszkodott.

Ebben a tekintetben a legjobb példák végrehajtott repülései. Tudatában volt annak, hogy a vitorlázórepülés népszerűsítését, elfogadását nem a szavak, hanem a tényleges repülési eredmények és a baleset mentes repülés szolgálják legjobban. Ezért mindig az elérhető legnagyobb teljesítményeket célozta meg és az ezekben rejlő, az ismeretlennel járó kockázatokat alapos felkészüléssel szorította kezelhető határok közé.

Kedves barátaim.

Most röviden tekintsük át a 70 évvel ezelőtti emlékezetes céltávrepülés előzményeit és körülményeit, mert ennek az időszaknak az eseményeiben jól tükröződnek személyiségének fent felvázolt jellemzői.

A vitorlázórepülés korai művelői előtt már hamar világossá vált, hogy a fejlődés legfőbb eszközei a versenyek, a gépek és a pilóták egymással szembeni megmérettetései. Ezek egyúttal a vitorlázórepülés népszerűsítését is kiválóan szolgálják. Mindehhez megfelelő körülményeket kellett teremteni. Gondoljunk csak a kialakult rhöni versenyekre Németországban, vagy a krimi találkozókra a Szovjetunióban. A németek, akik megkapták a jogot az 1936 évi olimpia rendezésére szorgalmazták, hogy fogadják el a vitorlázórepülést olimpiai sportágként. Kezdeti eredményként a Nemzetközi Olimpiai Bizottság 1935-ben más feltörekvő

sportágakkal együtt elfogadta a vitorlázórepülést is olimpiai bemutató sportágként. Így lett az 1936-os olimpián a vitorlázórepülés bemutató sportág.

1935-ben több olyan esemény történt, ami hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország is képviseltette magát az 1936-os olimpia vitorlázórepülő bemutató sportágában. Rotter Lajos Karakán gépével 1935-ben egy 276 kilométeres magyar rekordot repült, továbbá az ISTUS 1935-évi berlini konferenciáján Magyarországot ő képviselte. Ő volt az egyetlen, aki korábbi tevékenysége és eredményei alapján már nemzetközi hínévre tett szert. Ezen a konferencián tartott nagy sikerű előadásának köszönhetően az ISTUS 1936-évi konferenciáját és az evvel párhuzamos vitorlázórepülő vetélkedőt Budapesten rendezték meg. Egyébként 1936 májusában az ISTUS vetélkedőn, itt Magyarországon, Rotter Lajos nyerte meg a távrepülési számot Karakán gépével 138,9 km-es repüléssel.

Ezek vezettek oda, hogy Magyarország részt akart venni az olimpián méghozzá magyar tervezésű géppel. 1936 januárjában a Magyar Aero Szövetség felkérte Rotter Lajost, hogy tervezzen erre a célra egy nagyteljesítményű vitorlázógépet. Rotter Lajos elfogadta a felkérést és saját költségére nekilátott a tervezésnek, amiben Samu Béla segítette. Az új géppel elérendő célt termikekre épülő távrepülésben fogalmazta meg, de a távrepülés addigra kialakult és követett módszerein túlmutató megoldásokat keresve az alábbi követelményeket támasztotta új gépével kapcsolatban:

A vitorlázó gép sebességét és siklási teljesítményét növelni kell a korabeli teljesítménygépekhez képest. Ennek lehetséges módja a kedvező merülősebesség tartományának kiterjesztése és a felületi terhelés növelése. Kényelmes ülésteret kell kialakítani, hogy a pilóta csekély figyelem elvonással tudja ellátni a repülés közbeni navigációs teendőket.

A megfogalmazott követelményekből ívelőlap funkciókat is ellátó csűrők alkalmazásához, 20 méteres fesztávolsághoz és közel 20 kg/m² felületi terheléshez jutott el. Az ívelőlapként is állítható csűrőkhöz kapcsolódott az akkor használatos szárnyszelvények helyett egy alkalmasabb új szárnyszelvény alkalmazása is, amit maga tervezett meg. A gépet állami pénzen a Székesfehérvári Állami Repülőgépjavító Üzem építette meg és az július közepére el is készült. A Nemerének keresztelt gép első repülésére július 25-én került sor és Rotter Lajos olyan mértékben bízott tervező munkájában és az általa gondosan ellenőrzött kivitelezésben, hogy 800 méteren leoldva a vontatógépről azonnal két bukfcencet hajtott végre, amit egy négyördületes dugóhúzó követett. A gépnek két nap múlva még egy rövid felszállása volt, és további két nap múlva már szállították is Németországba.

Az olimpián a vitorlázórepülőket Berlin-Rangsdorf-ban helyezték el. A nagy bemutatót Berlin-Staaken repülőterén augusztus 4-én tartották. Itt a résztvevő nemzetek - Ausztria, Jugoszlávia, Magyarország, Németország, Olaszország, Svájc - 60 pilótája mutatkozott be. Bár az olimpiai játékok ideje alatt a vitorlázórepülés szempontjából elég kedvezőtlen időjárás uralkodott Rotter Lajos augusztus 11-én bejelentette, hogy másnap Nemere gépével Kiel-be repül. Kiel is olimpiai színhely volt, ott tartották a vitorlás versenyeket. Noha a meteorológia nem túl kedvező időt jósolt, Rotter elemezve az összes tényezőt a repülés mellett döntött. A vontatógép 12:26-kor szállt fel Rangsdorfban a Nemerével és Rotter 12:38-kor 470 m magasságban oldott le Schenkendorf falu felett. Itt 2-3 m-es emelésben 1160 m-re emelkedett. Enyhe, 25 km/óra sebességű keleties szélben indult el északnyugat felé.

Noha nem ismerte az útvonal meteorológiai adottságait, mert azt a német vitrolázórepülők még nem derítették fel, úgy döntött, hogy csak 900 m alá kerülve, vagy ha nagy felhő nélküli szakaszokon kell átrepülnie köröz bele a termikekbe, egyébként kihasználja a Nemerének azt az adottságát, hogy felhúzott csűrőkkel 140 km/óra siklási sebességnél mindössze 2 m-t merül. A nagy sebességű siklásokat csak emelőtérbe érkezve szakította meg és ezekben a csűrőket leeresztve 60 km/óra sebességre lassított le és így nyert magasságot, azaz mai nevén delfinezett. Az első óra alatt majdnem 100 km-t repült. A második óra végén éppen 200 km-nél tartott. Ezt követően a tengerhez közeledve az erősen párasodó időben lassult a haladása és a harmadik óra alatt alig 50 km-t jutott előre. A hátralévő mintegy 85-90 km-t 1 óra 17 perc alatt teljesítette a meglehetősen gyenge időben. Kiel kikötője fölé 650 m magasan érkezett meg, ahol az olimpiai tábornok két bukfenccel köszöntötte. 16:55 órakor szállt le Kiel egyik repülőterén 336,5 km távolság megrepülés után.

Azt hiszem, hogy ez a rövid áttekintés alapján is érzékelhető, hogy hogyan érvényesültek Rotter Lajos tetteiben egyéniségének megemlékezésem elején felvázolt jellemzői. Azt hiszem ezek a vonások életműve legfontosabb hagyatékaik számunkra.

Kedves barátaim.

Mégegyszer köszönöm mindenkinek a részvételét megemlékezésünkön és most szeretném elhelyezni a megemlékezés koszorúját Lulu bácsi szobránál.

(Fekecs Gábor. Hármashatárhegy, 2006.08.12)